

TEACHING ARTIST PROSJEKT 2014

Heidi Sundby

- PLANETER OG MARSIPAN -

KUNST UNDERVISNING MED SPESIALKLASSE FRA SKOLE I OSLO MAI 2014

Performance art ved *Donna*

Gruppen fra spesialklassen som skal være med i dette prosjektet består av fire elever med mer eller mindre høyt fungerende Autisme. Elevene går i 4-6 klasse og har hver sin lærer med seg. Undervisningen forholder seg til at kommunikasjon og følelser er uforutsigbart og at ting må endres på underveis. Elevene skal reise fra skolen sin til et stort ukjent lokale (tidligere Marsipanfabrikk, nå Kunstscole) i tre økter, og gjennomføre et felles veggmaleri om Planeter og Universet. Temaet kjenner de fra undervisning på skolen. Rektor Vilde ved Kunstscolen deltar i undervisningen sammen med meg de to første øktene, lærerne fra skolen er støttespillere. Vi er 10 deltagere, seks voksne og fire barn. I siste økt er det i tillegg to kunstnere som dokumenterer økten med foto og video. Elevene kalles i dette dokumentet for *Donna, Stian, Elling og Knut*.

Prosjektskolen ønsker oss velkommen til å jobbe i deres lokaler i Hausmannsgate

Målsetting: For elevene:

Hovedmål: Involvere elevene og at de føler seg trygge og opplever eierskap til arbeidslokalet. Gi en romlig og kroppslig opplevelse.

Øke kunnskap om kunst som en selvstendig arena for utfoldelse og aktivitet.

Jobbe med tre male-og collage teknikker og lage et felles veggmaleri

Delmål: beherske noe fagspråk

For meg: Hovedmål: Bedre kjennskap til barn med Autistic Spectrum Diagnoses (ASD, se Vedlegg 1 for utfyllende beskrivelse av autisme).

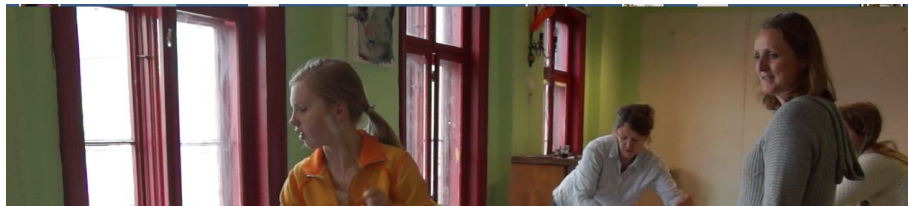
Delmål: Lage et adekvat undervisningsopplegg for denne gruppen

Få erfaring, inspirasjon og visuelt materiale som kan nyttes i tilknyttede prosjekter

For Rektor ved Kunstskolen At hennes skole gjenspeiler annerledestenkende og å gi kunststudentene ved skolen holdbare perspektiver på mennesker i marginale soner

rytme med
hånd!

Dans og
pensel i

Innhold og prosess

I forkant av prosjektet observerer jeg klassen på skolen. De lager påskeegg. Jeg får ikke noen inntrykk av ferdigheter eller språk og timen oppløser seg underveis. Jeg får spørsmål fra *Donna* på tolv år : -Har du født Agnes? (min datter i samme klasse) - Har du gentestet Agnes?- Hva liker ikke Agnes? Og videre - *I am pretty, not cute!* (Jeg føler pustet av en sommerfugl, et blaff av tung

mening kastet ut i luften, som gullstøv). Lærerne sier at jeg ikke må ha store forventninger, det skal lite til for at en time avbrytes, selv om opplegget er veldig bra. Jeg observerer også en annen spesialklasse med andre funksjonsnedsettelse litt senere den dagen, de får samme oppgave. Lærerne anbefaler meg å bruke denne klassen, men jeg bestemmer meg likevel for å prøve klassen med autistiske barn. Jeg sender bilde av Prosjektskolen til kontaktlæreren som hun kan vise elevene.

Første økt; oppvarming. Hva kan vi snakke om, og hvordan?

Barna bli ønsket velkommen i bakgården, ved døren til Prosjektskolen. (*Donna: her var det rotete, noen burde rydde opp! Det lukter vondt!*) Jeg viser dem malesalen vi skal være i, de setter fra seg sekker og de hilser på Vilde, som er Rektor. **Utforskning av rom** Vi går på utforskning i lokalene, en fire etasjer eldre bygning i rød murstein, og besøker atelierene, noen tomme, andre med studenter. Min elever feier gjennom rommene, nysgjerrige (*Stian er urolig og sier ganske raskt at dette er vanskelig for ham, at han ikke klarer denne situasjonen svært mye lengre*). Tilbake på vårt rom er det fire bord med tykt tegne papir. **Oppvarming:** Vi starter med å sette oss ned ved det første bordet og observere små hverdagsobjekter jeg legger utover. Elevene kan sette merkelapper på om de vil; fine, små etiketter med hyssingsnor. De kan beskrive *overflate, funksjon* og eventuelt *mønster* på objektet. Det blir en god stund med nysgjerrighet og konsentrasjon. **Oppgave 1:** Jeg tar opp en ny pose med runde objekter i flere størrelser, legger dem utover det andre bordet og ber elevene tegne sirkler rundt. Det skal bli former til planeter i papp. Lærerne hjelper og de kan fargelegge om de vil og skrive navn på planeten. *Elling vil bare tegne hvis han får tegne smilefjes inne i sirkelen. Jeg sier - Er det mannen i månen? Han tegner med én gang noen streker ut av en annen sirkel og sier: Håret i månen! Vi ler.* Donna tegner ikke sirkler/planeter, men en liten Manga-jentefigur som heter Kobe. Læreren forteller at hun har en powerpointpresentasjon med figuren. Knut tegner, fargelegger og gir planetene personlige egenskaper som snill, sterk, morsom. Knut kan mye om planeter, farger, størrelser, avstander etc. Sturle snakker nå usammenhengende tysk og engelsk: *I am the captain on the boat, ich bin der fuhrer!* Og begynner å ule. Sturle og en lærer drar tilbake til skolen. Først nå skjønner jeg omtrentlig hvilket læringstrinn de er på!

Andre økt; Stillasbygging og samarbeide

Vi gjentar undersøkelse og arkivering av nye små objekter ved det første bordet. Jeg gjentar bruken av begrepene *overflate, funksjon og mønster*. **Oppgave 2** Elevene skal bruke malerull og grunne et fellesmaleri "Universet" med en mørk blåsort farge. Det ligger nytt papir på et bord. Det går fort med rulle og papiret får raskt farge og et slags mønster. **Oppgave 3:** På forhånd har Vilde og jeg klippet ut sirkler og ellipser i tykk papp, elevene kan også velge å klippe selv. Disse legger jeg på fjerde bord. Elevene skal male farge på formene, med pensel eller rull, eventuelt detaljert etter planetens karakter, slik som jord, vann, rød sand etc. For å få fargen grønn, må elevene blande blå og gul. Donna starter med jorden, en bitte liten sirkel med tykk maling og liten pensel, som en blyant. (Jeg legger to malingsklatter på bordet, en blå og gul, og ber elevene

blande dem, til stor overaskelse når det blir grønt). Lærerne synes det er en bra idé å la barna blande primærfarger. Planetene legges til tørk. Så går vi tilbake til det store maleriet, som nå er tørkt. **Oppgave 4:** Vi skal gjøre en sprute/dryppeteknikk på overflaten, bruke mye vann og lyse rosa/gule farger. *Donna* blir filmet og begynner å male, dansende med hele kroppen, drypper maling rytmisk som en trommeslager. Hun maler seg også på hendene. Nå er Kobe glemt! Alle skal vaske pensler og hender. **Oppgave 5: Collage.** Planeter og Ellipser i papp limes på "Universet" med limstift. **Oppgave 6: Et kunstverk** Vi vil avslutte økten med å spise bolle, fortelle om maleren Jackson Pollock som er berømt for dryppmaleri. For meg var han en opplevelse i forståelsen av samtidskunst, og jeg viser utvalgte verk av ham på en laptop. **Evaluering:** Jeg spør hva elevene likte best å gjøre og hva de har lært i dag. (Det var å male verdensrommet(*Elling*) og å gjøre Performancekunst(*Donna*).

Tredje økt; "Universet II" og Marsipanliv på ukjent planet.

Oppgave 1: Veggmaleri. Elevene skal jobbe med samme oppgave som sist, men på vegg, med større format og brede koster. To kunstnere filmer og fotografere timen. Vi skal blande to sekundærfarger, lilla og oransje. Elevene kan løpe til en "målstrek" i kritt på gulvet og kaste maling fra penselen. De kan bruke en "romfartsdrakt" (engangs maledrakt i papir fra Clas Ohlsen). Timen bygger på de positive erfaringene fra forrige økt, og vi ønsker å videreføre energien fra da. Det er tid til egenaktivitet for barna. (*Elling synes ikke han får han til å løp riktig, han blir lei seg*).

Oppgave 2: Marsipanblomst. Lage og spise den, om de vil. Oppgaven bygger på første økt, da jeg sa til elevene at vi skulle jobbe med marsipan helt til slutt. Elever og lærere sitter i ring på gulvet, en øy av bakepapir i maling universet rundt oss, med melis, marsipan og konditorfarge. Jeg forteller om rommet vi er i, som tidligere var fabrikk. Jeg vil vise et videoarbeide av GuriGuri Henriksen; en (*Marsipanbak 1999*) og egen fotoserie ("*Egg, melk og sukker*"1996). Kanskje får vi en samtale.. **Oppgave 3: Kunst med hjem.** Elevene får to paspartour-rammer i fin hvit papp, en stor og en liten, og plasserer dem over det store bildet. De velger et utsnitt, med hjelp av læreren sin. Vi undertegner rammene med med fin, myk blyant på profesjonell måte. Bildene skal de få overlevert på skolen senere, sammen med et foto av dem selv fra økten.

Evaluering

Målsetting. Fikk jeg til målene mine? Ja, Elevene som var tilstede ble tydelig involvert, særlig første og andre økt. Vi fant en "tone" Best var andre økt, den var godt planlagt, hadde tydelig struktur, begynnelse og slutt. *Donna* og *Elling* fungerte godt sammen. (*Knut* var syk den dagen) *Donna* tegnet først figuren "*Kobe*" i stedet for å gjøre oppgaven, men overgikk seg selv og begynte å bruke kroppen og danse ved det store maleriet, og lærte seg en kunstform og uttrykk som "Body Paint" og "Performance art". "*Kobe*" ble lagt igjen hjemme den andre økten! Det var ellers et passende antall med fire elever og hadde vært vanskelig med flere. Ja, elevene fikk

tilhørighet til rommet og brukte etter hvert hele plassen å bevege seg i og de laget et maleri sammen.

Partnership - Læringspartnere

Jeg ringte ansvarlig lærer i forkant av hver økt og diskuterte det jeg tenkte vi skulle gjøre og om hun hadde innspill eller andre ideer og betraktninger. Jeg skrev en liste med spørsmål til henne i ettertid. Lærerne ga tilbakemeldinger under øktene og foreslo tiltak "i forbifarten". Lærernes tilbakemeldinger er:

- Elevene pleier ikke sitte så lenge stille rundt et bord. Det er bra!
- Elevene er fokusert og holder ut i samme rom lenger enn de pleier.
- God idé med heldekkende ark på bordet, det vil de kopiere på skolen.
- God idé å tegne på felles ark, det stimulerte en gruppefølelse de ikke hadde sett før.
- Fin oppgave å blande primærfarger. Vil gjenta på skolen.
- Vanskelighetsgrad var perfekt første økt. Knut, for eksempel, er en kvikk gutt med mye kunnskap, men hvis han ikke behersker en oppgave, kan han få raserianfall.
- *Stian* så de seg nødt til å ta ut av timen, han ødela for de andre. Det skyldes ikke kvaliteten på undervisningen, men at *Stian* var skolelei og taklet best enerom for tiden.

Forarbeide. Jeg visste for lite om elevenes ferdigheter på forhånd og konsekvensen ble at jeg gjorde mange ekstraplaner og var bekymret. Om nivået for eksempel hadde vært på min datters funksjonsnivå, (lavere enn denne gruppen) hadde jeg jobbet med prosess mer enn med kommunikasjon. Tiltak: lage et spørreskjema til lærerne i forkant! Vilde (Rektor) og jeg hadde fine diskusjoner rett etter timene. Spesielt etter andre økt diskuterte vi framdrift og vi brukte hennes idé den siste økten. Det var flott og dele situasjonen.

Elevenes refleksjon. På slutten av hver økt spurte jeg elevene hva de likte best av det de hadde lært og fikk til svar Universmaleriet, Body paint og Performance art. Jeg fikk ikke til å gjøre en "sammenlignende dokumentasjon" fra et tidlig arbeide (for eksempel tegning første økt satt opp mot den flotte malingen siste økt) slik at elevene kan se hva de faktisk har lært. Refleksjon er "ikke mer stimulering" (Eriv Booth om "Reflections, HiVolda, 23.04.14) Dette må skje når jeg leverer elevenes malerier på skolen.

B. REFLEKSJON RUNDT BEGREPET KUNST OG TEACHING ARTIST

Definisjon: "En kunstnerlærer/ Teaching Artist er en praktiserende, profesjonell kunstner med utfyllende ferdigheter, vitebegjæret og følsomheten til en pedagog, som effektivt kan engasjere et bredt spekter av mennesker, i læringsopplevelser, gjennom, og om, kunst."

Booth, E. (2010) The History of Teaching Artistry: Where we come from, are, and are heading.16.06.2014 <http://www.seanse.no/default.aspx?menu=152&id=138>

Manifest "We are Teaching Artists"

(M.Ulvund og E. Booth; Forelesning HiVolda, 24.04.14, utdrag, min oversettelse)

En Kunstnerlærer /Teaching Artist skal:

- Gjøre kunst tilgjengelige for alle, uavhengig av situasjon eller talent
- Forsyne våre samfunn med kunstlærings erfaringer som stimulerer innovasjon, kritisk tenkning, nysgjerrighet, selvtutfoldelse, glede, empati, ferdigheter som overføres/transformeres til andre områder.
- Se på kunst som en måte å bringe oss sammen på, gjennom å løfte opp det som fortjener å bli løftet opp og si i fra det som trenger å sies i fra om
- Jobbe i et sterkt, engasjert og lidenskapelig nettverk
- Strebe etter å gjøre kunstlæring tilpasset for, og tilgjengelig for, alle.

Kunst og the Teaching Artists hensikt:

Å berike kvaliteten på møtet med kunstverket!

"Kunst kan ha en styrke som underholdning, men ikke i denne timen. Så hva er forskjellen på underholdning og kunst? Underholdning er innenfor det du allerede vet. Kunst er utenfor det du vet". Kunst er innenfor muligheten til å eksplandere og det er vanskelig. Det krever full oppmerksomhet, villighet til å involvere deg med det som ikke er kjent. Du blir beboer i en utvidet verden. Teaching Artist skal være agent i kunstneriske erfaringer." Booth. E (forelesning HiVolda 23.04.14)

Prioritere personlig relevanse *"Make stuff you care about!"* (Booth, E. HiVolda 21.01.14). Jeg har jobbet med foto og konseptuell kunst i mitt kunstnerskap, og likevel valgte jeg maleri og collage som teknikk i dette prosjektet. Var det en oppfatning av hva kunstfag på skolen bør være? Men det føltes bra å gjøre bruk av et håndverksfag som kunne gjennomføres ganske enkelt på et praktisk plan, med konkrete og rimelige materialer. Min terskel var å undervise barn med spesielle behov uten å ha erfaring. Hva jeg underviste i, var litt det samme for meg. Jeg tok kontakt med spesialpedagoger for å lage oppgave og følte meg veldig utprøvende. I tillegg var det et nullbudsjett prosjekt. Men Prosjektet har høy relevanse for meg, det er et pilotprosjekt/skisse i et kunstnerisk verk som handler om autisme, kommunikasjon og foto, og er en videreføring av "Barnet med det rare i" (Heidi Sundby, video 28 min, 2012). Det er også en "praksis" i forhold til en plan om å lage et fritidstilbud i kunst og musikk for barn med autisme, sammen med musikk terapeut Gunn Værnes perioden 2015-2018. Konseptet er fortsatt en utprøving av kunstkontekster, denne gang med delmål å jobbe med maleri. Jeg slutter av dette at jeg kan prøve ut et antall små kurs for denne målgruppen med forskjellig tema og teknikk: fotonhistorier, video, elektroniske medier, bevegelse og musikk, og ser på det som en forskning i autisme og kunst, titler kan for eksempel være: "Tegnende autisme", "Det fotografiske blikk og autistisk minnebank". Jeg tror selvbiografi her kan være et stikkord. (Barthes, Roland, *Camera lucida* 1981.)

Personlig inspirasjon

Jeg ønsker å gi min tolkning av barna i det tomme utsnittet der deres bilde er skåret ut. Som et "muliggjørende sett regler" eller "styrkende begrensninger" ("Enabling Constraint", Booth, E. HiVolda 21.01.14), vil jeg bare bruke fotomateriale tatt i løpet av undervisningsøktene eller fra bøkene vi brukte. *Undervisningsopplegget er som en beholder/tank som er tilpasset gruppen du underviser i*. Det kan også fungere som "handikapp" som frigjør kreativ kraft. På designlinjen på Kunsthøgskolen i Oslo og Akeshus, (KhioA) fikk studentene for eksempel i oppgave og skape et funksjonelt nytt produkt, og det var bare lov å bruke "Krakk" fra Ikea som utgangspunkt. (Sjøvold, V. Forelesning KHIO 2013). Det ble fantastiske resultat.

Project Ability, Glasgow, Scotland og stillasbygging.

Jeg startet første økt med en idé på "oppvarming" som jeg kopierte fra den skotske kunstneren Janetka Platun (Platun, J. *Spectrum - A landscape of Autism, Asberger and Childrens art*, Project Ability 2007). Hun underviste tre klasser autister over hele Glasgow hver uke gjennom et år, i oppdrag fra Project Ability, Glasgow, Scotland, en stiftelse med imponerende beliggenhet, lokaler og virksomhet som vi besøkte på Studietur til Skottland. (Teaching Artist studiet HiVolda 2014). Og det ble det en bok av. Det var et vakkert kunstnerisk produkt med poetiske tekster. Jeg vet ikke om min undervisning egentlig lignet på hennes, men det var ettertensomt og moro. Ideen med å feste en liten etikette på hvert objekt, et arkiv over hverdagen, tiltalte meg og elevene. Tempo ble satt ned og oppgaven hadde begynnelse og slutt. Neste gang vil jeg prøve å integrere det mer i stillasbygging ideen, altså at barna gjør noe som virker enkelt og overkommelig først, og etter en stadig, liten utvikling av oppgaven i overkommelig tempo, plutselig se at de har lært og behersker masse.(Booth, E. hiVolda, 21.01.14, om scaffolding).

Project Ability- satellitt i Oslo? Project Ability er en fantastiske 400 kvadratmeter flott moderne bygning midt i Glasgow sentrum, fire etasjer høy. Hele huset inneholder kulturinstitusjoner som galleri og kunstneratelier og butikk, og i den øverste etasjen er det en kunst verksteds-park i åpen romløsning for mennesker med spesielle behov. Det er verksted for trykkekunsten(tresnitt, vinyl, kobberstikk, silketrykk), tegne og male saler, vaskerom, arbeidsrom, bibliotek, ramme verksted, keramisk studio med brenneovn, datalab, kjøkken, garderobe og sløydverksted. Elever fra hele byen kommer hit, på dagtid gjennom skoleundervisning eller som fritidstilbud dag-og kveldstid fra institusjoner. Kunstnere underviser, og dette har status, for det gir en erfaring det settes pris på. Det er utvekslings leilighet med tilgang til separatutstilling i et profesjonelt galleri i etasjen under. Det er en liten gruppe faste ansatte. Det er en privat stiftelse som har holdt på i ca 30 år, og finansierer drift med årlige søknader om støtte.

Som symbolverdi har beliggenheten og omfanget til et slikt kultursted mye å si om et samfunns holdning til mennesker med funksjonsnedsettelse. I Oslo diskuteres det hva Nasjonalgalleriet

skal brukes til når museet og samlingen flytter. På skolene bygges kunstfag ned. Hva med et flott verksted, sentralt og symbolsterkt? Da hadde man gitt sterke signaler om verdisetting og integrering i praksis! Graden av sivilisasjon kan måles i hvordan samfunnet behandler sine funksjonshemmede.